O‘ZBEKISTONDA INVESTITSIYA MUHITINI YAXSHILASHNING IQTISODIY O‘SISHGA TA’SIRI

Maxkamova Nazokat
“PLATINUM TRAST PRO” MCHJ iqtisodchisi
E-mail: nazokatkurbanaliyeva@gmail.com

Annotatsiya. Mazkur tezisda O‘zbekistonda investitsiya muhitini yaxshilash bo‘yicha amalga oshirilayotgan institutsional va iqtisodiy islohotlarning investitsion faollik hamda iqtisodiy o‘sishga ta’siri tahlil qilinadi. 2020–2025-yillar statistik ma’lumotlari asosida asosiy kapitalga investitsiyalar va yalpi ichki mahsulotning real o‘sish sur’atlari qiyosiy baholanadi. Investitsiya muhiti sifatini belgilovchi huquqiy barqarorlik, bozor ochiqligi, raqobat, infratuzilma, moliyalashtirish imkoniyatlari va investorlar huquqlarini himoya qilish kabi omillarning iqtisodiy o‘sish mexanizmidagi o‘rni yoritiladi. Tahlil natijasida investitsiya siyosatini kapital hajmini ko‘paytirishdan tashqari, uning unumdorligi, texnologik yangilanish, eksport va hududiy rivojlanishga ta’siri bo‘yicha baholash zarurligi asoslanadi.

Kalit so‘zlar: investitsiya muhiti, iqtisodiy o‘sish, asosiy kapital, xorijiy investitsiyalar, xususiy sektor, institutsional islohotlar, investitsiya faolligi, raqobat muhiti.

Barqaror iqtisodiy o‘sishga erishish uchun iqtisodiyotda kapital jamg‘arilishi bilan bir qatorda ushbu kapitalning samarali tarmoqlar va loyihalarga yo‘naltirilishi muhim ahamiyat kasb etadi. Shu nuqtai nazardan investitsiya muhiti mamlakatning ichki va tashqi investorlar uchun jozibadorligini belgilovchi huquqiy, institutsional, makroiqtisodiy va infratuzilmaviy shart-sharoitlar majmui sifatida namoyon bo‘ladi. Investor uchun faqat soliq stavkalari yoki imtiyozlar emas, balki mulk huquqining kafolatlanishi, tartibga solish qoidalarining prognoz qilinishi, sud-huquq tizimi samaradorligi, raqobatning teng sharoitlari, moliya va yer resurslariga kirish, logistika hamda energiya infratuzilmasi sifati ham qaror qabul qilishda hal qiluvchi omillardir.

O‘zbekistonda 2017-yildan boshlab valyuta bozorini liberallashtirish, investitsiya faoliyati bo‘yicha huquqiy bazani yangilash, davlat-xususiy sheriklik mexanizmlarini joriy etish, maxsus iqtisodiy zonalar faoliyatini takomillashtirish va davlat xizmatlarini raqamlashtirish orqali investitsiya muhitini yaxshilashga qaratilgan keng ko‘lamli islohotlar amalga oshirildi. OECDning 2025-yilgi baholashida ham mazkur islohotlar xorijiy kapital oqimlari va xususiy sektor faolligini qo‘llab-quvvatlagani qayd etiladi. Shu bilan birga, tartibga solishning murakkabligi, qoidalar tez-tez o‘zgarishi, ayrim bozorlarda davlat korxonalarining ustun mavqei va mahalliy kichik biznesning yirik investorlar bilan kooperatsiya imkoniyatlari cheklanganligi investitsiya muhitining keyingi bosqichdagi ustuvor vazifalari sifatida ko‘rsatilgan [1].

Investitsiya muhitining iqtisodiy o‘sishga ta’siri bir nechta o‘zaro bog‘liq kanallar orqali yuzaga keladi. Birinchidan, qulay muhit xususiy kapital qo‘yilmalarini rag‘batlantirib, yangi ishlab chiqarish quvvatlari va infratuzilma obyektlarini yaratishga xizmat qiladi. Ikkinchidan, xorijiy investitsiyalar bilan birga zamonaviy texnologiyalar, boshqaruv tajribasi va yangi bozor standartlari kirib keladi. Uchinchidan, raqobatning kuchayishi mahalliy korxonalarni xarajatlarni optimallashtirish, mahsulot sifatini oshirish va innovatsiyalarga sarmoya kiritishga undaydi. To‘rtinchidan, investitsiya loyihalarining hududlar bo‘yicha kengayishi bandlik, daromadlar va mahalliy byudjet bazasining o‘sishiga ijobiy ta’sir ko‘rsatishi mumkin.

Milliy statistika ma’lumotlari investitsion faollikning O‘zbekiston iqtisodiyotida yuqori o‘rin tutayotganini ko‘rsatadi. 2025-yilda asosiy kapitalga 591,1 trln so‘m investitsiya o‘zlashtirilgan, xorijiy investitsiyalar va kreditlar hajmi esa 422,1 trln so‘mni tashkil etgan. Bu jami asosiy kapital investitsiyalarining qariyb 71,4 foiziga teng. Shu yilning o‘zida YAIM joriy narxlarda 1 849,7 trln so‘mga yetib, real hisobda 7,7 foiz o‘sdi [2; 3]. Ushbu ko‘rsatkichlar investitsion faollikning iqtisodiy

© 2026 International Conference on Artificial Intelligence and Applications . All Rights Reserved.

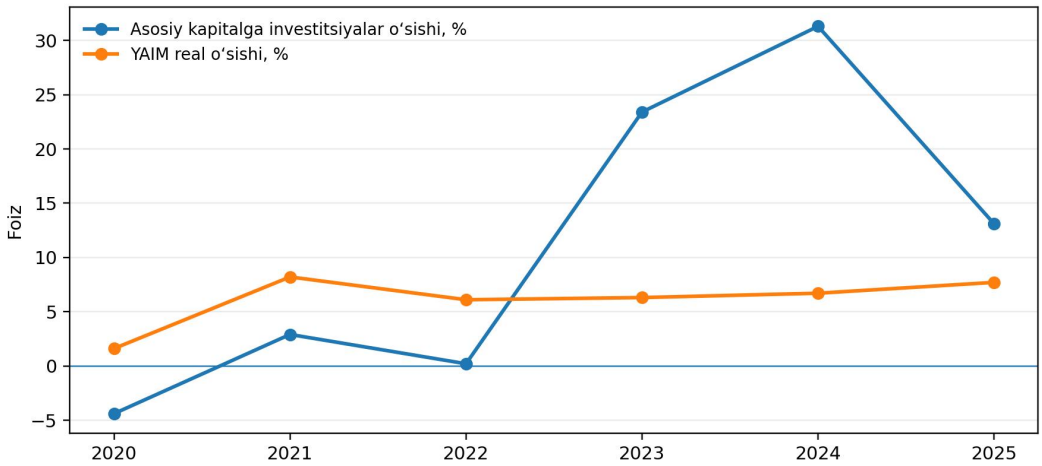
kengayish bilan bir vaqtda kuchayganini ko‘rsatsa-da, iqtisodiy o‘sishni faqat investitsiya hajmi bilan izohlash to‘g‘ri emas. O‘sishga iste’mol talabi, eksport, mehnat unumdorligi, xizmatlar sektori, pul o‘tkazmalari va boshqa omillar ham ta’sir qiladi.

1-jadval. Investitsiya muhitining iqtisodiy o‘sishga ta’sir kanallari

Investitsiya muhiti elementi	Investitsion qarorga ta’siri	Iqtisodiy natija
Huquqiy barqarorlik va investor huquqlarini himoya qilish	Risk va noaniqlikni kamaytiradi, uzoq muddatli loyihalarni rag‘batlantiradi	Kapital qo‘yilmalari va ishlab chiqarish quvvatlari ortadi
Raqobat va bozor ochiqligi	Resurslarning samarali taqsimlanishini va yangi investorlar kirishini kuchaytiradi	Unumdorlik, innovatsiya va mahsulot sifati oshadi
Infratuzilma va logistika	Loyiha xarajatlari va yetkazib berish muddatlarini qisqartiradi	Eksport salohiyati va hududiy faollik kengayadi
Moliyalashtirish va davlat xizmatlari	Loyihalarni ishga tushirish tezligi hamda kapitalga kirishni yaxshilaydi	Xususiy sektor, bandlik va soliq bazasi kengayadi

Manba: muallif ishlanmasi, OECD va xalqaro investitsiya siyosati yondashuvlari asosida.

2020–2025-yillardagi dinamikani qiyoslash iqtisodiy o‘sishning pandemiya davridagi pasayishdan so‘ng tez tiklanganini, 2023–2025-yillarda esa investitsiya faolligi yuqori sur’atlar bilan davom etganini ko‘rsatadi. Milliy statistika qo‘mitasining qayta ko‘rib chiqilgan SIAT ma’lumotlariga ko‘ra, asosiy kapitalga investitsiyalar 2023-yilda 23,4 foiz, 2024-yilda 31,3 foiz va 2025-yilda 13,1 foizga real o‘sgan. Shu davrda YAIMning real o‘sishi mos ravishda 6,3 foiz, 6,7 foiz va 7,7 foizni tashkil etgan [4; 5]. Bunday yo‘nalish investitsiya hajmi kengayishi ishlab chiqarish, qurilish, xizmatlar va infratuzilmadagi iqtisodiy faollikni qo‘llab-quvvatlashini ko‘rsatadi. Biroq qisqa qator asosida statistik sababiy bog‘liqlik to‘g‘risida qat’iy xulosa chiqarish maqsadga muvofiq emas.



1-rasm. O‘zbekistonda investitsiyalar va YAIM real o‘sish sur’atlari, 2020–2025-yillar

Manba: Milliy statistika qo‘mitasi SIAT ma’lumotlari asosida muallif tomonidan tuzildi. 2025-yil investitsiya o‘sishi SIATning 2026-yil 27-avgustdagi qayta ko‘rib chiqilgan qatori bo‘yicha.

Investitsiya muhitining sifatini baholashda faqat jalb qilingan mablag‘ miqdori bilan cheklanmaslik lozim. Kapitalning qaysi tarmoqqa kirayotgani, qanchalik yuqori qo‘shilgan qiymat yaratayotgani, mahalliy yetkazib beruvchilar bilan kooperatsiya darajasi, eksportga yo‘naltirilganligi, yangi ish o‘rinlarining sifati va texnologik transferi kabi indikatorlar ham hisobga olinishi zarur. OECD O‘zbekistonda xorijiy investitsiyalarning energiya va boshqa kapital sig‘imi yuqori tarmoqlarda

© 2026 International Conference on Artificial Intelligence and Applications . All Rights Reserved.

sezilarli konsentratsiyasini qayd etib, raqamli iqtisodiyot, yashil o‘sish va global qiymat zanjirlariga integratsiyani kuchaytiruvchi yuqori qo‘shilgan qiymatli investitsiyalarni rag‘batlantirishni tavsiya etadi [1].

Shuningdek, investitsiya muhiti va iqtisodiy o‘sish o‘rtasidagi bog‘liqlik fiskal barqarorlik bilan muvofiqlashtirilishi lozim. Soliq va bojxona imtiyozlari investor uchun qo‘shimcha rag‘bat bo‘lishi mumkin, biroq ularning samarasiz yoki individual tarzda qo‘llanishi raqobatni buzishi va byudjet daromadlarini kamaytirishi ehtimoli mavjud. Shu bois rag‘batlar aniq mezonlarga: investitsiya hajmi, eksport, ilmiy-tadqiqot faoliyati, texnologiya transferi, ish o‘rinlari va hududiy rivojlanish natijalariga bog‘lanishi maqsadga muvofiq. IMF ham O‘zbekistonning o‘sish sur’atlarini xususiy investitsiyalar va tarkibiy islohotlar qo‘llab-quvvatlayotganini, kelgusida esa davlatning iqtisodiyotdagi ulushini qisqartirish, davlat korxonalari va banklarida bozor tamoyillarini kuchaytirish hamda makromoliyaviy barqarorlikni saqlash zarurligini ta’kidlaydi [6].

Tahlil natijalari O‘zbekistonda investitsiya muhitini yaxshilash iqtisodiy o‘sishni qo‘llab-quvvatlovchi muhim institutsional omillardan biri ekanini ko‘rsatadi. Huquqiy va valyuta liberallashuvi, investitsiya qonunchiligining yangilanishi, davlat xizmatlarining raqamlashtirilishi va xususiy sektor uchun bozor imkoniyatlarining kengayishi kapital oqimlarini faollashtirishga xizmat qildi. 2025-yilda asosiy kapital investitsiyalari va YAIM o‘sishining yuqori sur’atlari mamlakatda investitsion faollikning iqtisodiy kengayishdagi ahamiyatini tasdiqlaydi. Shu bilan birga, investitsiya siyosatining keyingi bosqichi miqdoriy natijalardan sifat va unumdorlik mezonlariga o‘tishni talab etadi.

Birinchidan, investitsiya imtiyozlari samaradorligini muntazam baholaydigan yagona monitoring tizimini joriy etish va imtiyozlarni real iqtisodiy natijalar bilan bog‘lash lozim. Ikkinchidan, tartibga solish barqarorligini kuchaytirish, investorlar uchun qoidalarni oldindan prognoz qilish imkonini beradigan ochiq va izchil mexanizmlarni kengaytirish zarur. Uchinchidan, xususiy va xorijiy investorlar bilan mahalliy kichik biznes kooperatsiyasini rivojlantirish orqali investitsiyalarning ichki iqtisodiyotga multiplikativ ta’sirini oshirish maqsadga muvofiq. To‘rtinchidan, raqamli iqtisodiyot, qayta tiklanuvchi energetika, farmatsevtika, elektrotexnika, logistika va eksportbop qayta ishlash tarmoqlariga yuqori unumdor investitsiyalarni jalb etish ustuvor yo‘nalish bo‘lishi kerak. Natijada investitsiya muhiti yaxshilanishi nafaqat kapital oqimini ko‘paytiradi, balki mehnat unumdorligi, eksport va innovatsiyalar orqali uzoq muddatli iqtisodiy o‘sish sifatini ham oshiradi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. OECD. Roadmap for Sustainable Investment Policy Reforms in Uzbekistan. OECD Investment Policy Reviews. Paris: OECD Publishing, 2025. DOI: 10.1787/20865f29-en.
2. O‘zbekiston Respublikasi Milliy statistika qo‘mitasi. 2025-yilda asosiy kapitalga investitsiyalar 591,1 trln so‘mga yetdi. 26.01.2026. stat.uz.
3. O‘zbekiston Respublikasi Milliy statistika qo‘mitasi. O‘zbekiston Respublikasi yalpi ichki mahsuloti, 2025-yil yanvar-dekabr. 26.01.2026. stat.uz.
4. Milliy statistika qo‘mitasi SIAT. Asosiy kapitalga investitsiyalarning o‘sish sur’ati (yillik), 2020–2025. Yangilangan: 27.08.2026.
5. Milliy statistika qo‘mitasi SIAT. Yalpi ichki mahsulot o‘sish sur’ati (ishlab chiqarish usulida, yillik), 2020–2025. Yangilangan: 27.01.2026.
6. International Monetary Fund. IMF Executive Board Concludes 2026 Article IV Consultation with the Republic of Uzbekistan. 18.06.2026.
7. O‘zbekiston Respublikasining “Investitsiyalar va investitsiya faoliyati to‘g‘risida”gi Qonuni, O‘RQ-598, 25.12.2019.
8. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining “O‘zbekiston – 2030” strategiyasi to‘g‘risida”gi PF-158-son Farmoni, 11.09.2023.

© 2026 International Conference on Artificial Intelligence and Applications . All Rights Reserved.